

PERLEPORTEN

TEATERGRUPPE

DET SISTE SKRIK

AV

AGUSTIN GOMEZ - ARCOS

Innhold:

Rolleliste	2
Perleporten Teatergruppe og Agustin Gomez-Arcos fra idé til virklighet	3
Agustin Gomez-Arcos intervjuet av Yves Liebert	5
Om oss som har laget forestillingen	11
Perleporten Teatergruppe 1975 — '83	14
En kjærlig takk	22
Teatersentrum	23

UTGIVER:
Perleporten Teatergruppe
Kingos gate 1
Oslo 4
Tlf.: 02 - 37 88 22

Programproduksjon:
O.B.Hansens Boktrykkeri
1440 Drøbak

Det siste skrik

av

Agustin Gomez-Arcos

Oversatt av Marie Hoff og Karl Hoff

Kremmeren	Andreas Jaggi
Hertuginnen	Birgit Christensen
Kapteinen	Øivind Glosli
Cassandra	Anitta Suikkari
Guvernøren	Karl Hoff
Guvernørens hustru	Trine Aasheim
Leticia	Anette Hoff
Regi:	Mette Brantzeg
Scenografi, kostymer og rekvisitter:	Pål Brantzeg Tone Skjellfjord Viggo Jønsberg
Teknisk ansvarlig og design fondvegg:	Pål Brantzeg
Masker:	Hanne Revold Eva Jacobsen
Lys:	Eva Norderhaug
Lydeffekt:	Björg Rusånes
Plakat og programomslag:	Morten Juvet
Musikk:	Charlie Haden's «Song for Che» arrangert av Carla Bley, med Liberation Music Orchestra.
Urpremiere:	4. mars 1983 — Henie-Onstad Kunst-senter, Høvikodden i Bærum.

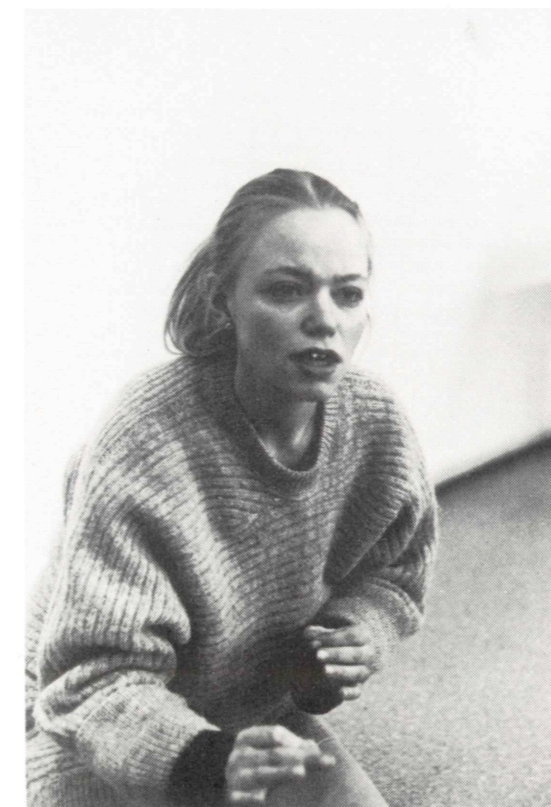
Perleporten Teatergruppe og Agustin Gomez-Arcos, fra idé til virkelighet:

Agustin Gomez-Arcos første roman «Det blodtørstige lam» ble utgitt på Gyldendal Norsk Forlag i 1977. Det er her denne forestillingens historie begynner. Deretter kom romanen «Krypskytterstevne». Vår begeistring og nysgjerrighet overfor denne forfatteren ble ikke mindre med romanen «Mandelbrødet».

Hans samfunnmessige engasjement, hans sinne, hans poesi og hans kjærlighet betok oss sterkt. Vi merket et slektskap mellom oss og ham. Til tross for at han har vokst opp under helt andre forhold enn oss.

Før han begynte å skrive romaner hadde han skrevet skuespill. Idéen ble født: Kanskje han hadde et stykke som kunne spilles av vår gruppe? Først skrev vi brev — «Jo,» det hadde han, og så dro vi til Paris i mai 1980 og snakket med ham. Han ga oss et stykke han skrev i 1972 — «J'ai a vous parler». Det hadde aldri vært satt opp tidligere. Det var oversatt fra spansk til fransk av hans venn Rachel Salik. Han sa ingenting ville glede ham mer enn at det ble satt opp. Gleden og takknemligheten var gjensidig.

Stykket ble lest og diskutert, og deretter oversatt. Manuset ble skrevet ut og kopiert. I løpet av høsten 81 og våren 82 samlet vi de skuespillere som spiller i stykket i dag. I mai 82 holdt vi et internt seminar i skuespillertrening og improvisasjon i 8 dager. Seminaret ble ledet av vår venn og kollega fra Frankrike, instruktøren Yves Liebert. Vi arbeidet med fysisk skuespillertrening, og vi tilnærmet oss stoffet gjennom improvisasjon med utgangspunkt i en av scenene fra stykket. Gruppas medlemmer ble kjent med hverandre og med materialet. Mette Brantzeg, som også var med på dette seminaret, sa ja til å være instruktør for forestillingen. Prosjektet var etablert og arbeidet kunne begynne. Vi startet prøvene i oktober, og i løpet av de 4 månedene prøvene varte kontaktet vi og gjorde vi avtaler med alle de andre, som har vært med på å realisere denne forestillingen.

Anitta som Cassandra i «Det siste skrik».
(foto Viggo Jønsberg)

Vi har alle følt et stort ansvar overfor stykket og dets forfatter. Ikke minst på grunn av urpremieren på stykket i Norge. Ikke desto mindre har det hele tiden vært med en sterkt levende spenning i møtet med alle de krav og utfordringer stykket stilte oss overfor, at arbeidet har utviklet seg til det du skal se i dag. En forestilling vi ble enige måtte gis tittelen «Det siste skrik».

Augustin sier i intervjuet i dette programmet, helt til slutt: «Det føles nesten som en avreise mot noe som kunne bli en ny oppdagelsesferd.» Og slik har arbeidet med hans stykke vært for oss. Vi håper at «Det siste skrik» kan bli et positivt bidrag i vår felles anstrengelse og kamp for å skape en avreise mot noe som kan bli noe nytt. Noe nytt som er født i oss for lenge siden, men som ennå ikke har fått leve — nok. Cassandra i vår forestilling har mange søstre og brødre. Som vet at paraplyer ikke duger i bomberegner, og som virkelig mener ja når de skriker nei.

Og der ord i et program kun blir ord — skal teatrets språk få tale for seg, enda en gang — på nytt. Vi håper du får en fin teateropplevelse i dag, og ønsker deg hjertelig velkommen!

*Perleporten Teatergruppe,
Oslo den 4. mars 1983.*

Agustin Gomez-Arcos intervjuet av Yves Liebert.

Oversatt av Mette Brantzeg.

I dag skriver du ikke for teatret. Hvorfor ikke det?

Jeg har følelsen av at det levende på teatret i dag, dvs. skuespillerne, blir satt til å tjene døden. Instruktørene har gjort teatret om til en kirkegård. Det er som om de framstiller et møte med de døde, uansett klassisk teater eller ikke. Og de aktuelle dramatikerne, hva skjer med dem? Svært få av dem får noen gang sine stykker oppført. Som dramatiker betrakter jeg meg som privilegert. I Spania ble tre av stykkene mine satt opp, og her i Frankrike er noen av tekstene mine blitt spilt ved cafe-teatrene. Det er langt fra bare instruktørene som har ansvaret. De kan ikke gjøre noe så lenge dagens kulturmyndigheter i Europa legger opp til økonomisk og materiell støtte til stykker av Ibsen, Tsjekhov, Garcia Lorca eller Brecht — dramatikerne som de generøst kan applaudere. På den måten erklærer de sin mistillit til nålevende dramatikerne som skriver om aktuelle fenomener. Og det er vel ingen som skriver for å slå fast at alt går bra, for så å rope hurra for det, er det vel?

Når jeg nå ikke skriver for teater er det av andre grunner. Det har med den tiden i mitt liv å gjøre da jeg ennå bodde i Spania.

Av alle kunstneriske uttrykk synes jeg teateret har i seg den mest vitale impuls. Teater er et middel til å skape øyeblikk av rått liv, bevegelse, til å gjenskape et pust — lidenskaplig og motsetningsfylt. Det er en magi i det, som er knyttet til skuespillerens fysiske tilstedeværelse. Et lite stykke liv.

Det er dette som har stått i fokus for min teaterinteresse siden den gang jeg begynte å skrive andre ting enn poesi. Jeg bodde fremdeles i Spania i denne perioden, Franco-Spania. Det var viktig og presserende nødvendig for meg å gjenskape disse øyeblikk av opprørsk vind, og ta vare på denne livskraftige bevegelse som fantes utenfor teaterlokalene. Det gjaldt å redde noe som alltid stod i fare for å forsvinne under det fascistiske regimet; en sterkt framdrivende livskraft. Det er grunnen til at jeg skrev for teatret.

Så forlot jeg Spania, og spørsmålene stilte seg litt etter litt i andre former. Jeg skrev fremdeles teaterstykker, fem i alt i perioden 1968—72, og jeg jobbet fremdeles med skuespillere, siden de benyttet seg av mine tekster. Skuespillere ved Odeon Cafe-teater gjorde bl.a. det. Etter hvert, nesten som om tiden var kommet til å forlate mitt møte med dem som skapte denne livskraftige bevegelse, tok romanskriveringen sakte over hos meg. Det dreide seg ikke lenger om å gjenskape liv, men å bryte med mitt møte med livet, søke og forstå mekanismene og dialektikken. Romanene er blitt nødvendige for meg til dette, som et analytisk verk-tøy. Min første roman «L'agneau carnivore» ble utgitt i 1975.

Hvor kommer du fra?

Jeg er født i en landsby i Andalucia, i Almeria. Jeg gikk først på skolen i en liten provinsby, og siden studerte jeg jus i Barcelona, samtidig som jeg jobbet i et kjøkken. Etter universitetet dro jeg til Madrid, og der jobbet jeg som iscenesetter og skuespiller helt til jeg forlot Spania. Samtidig skrev jeg dikt og siden teaterstykker. Romanene kom senere.

Hvorfor forlot du Spania?

Det ble etter hvert vanskelig for meg å få utgitt det jeg skrev. Sensuren hindret meg. Mine stykker ble forbudt. Det var paradoksalt. Jeg ble lest, spilt, hedret, for eksempel med Nasjonalprisen for teater i 1966, og samtidig ble jeg sensurert og forbudt. Jeg bestemte selv at jeg skulle reise — frivillig i eksil. Det verste med sensur er at den holder forfatteren uvitende om hva det er den anklager ham for. Jeg fikk aldri vite hvorfor akkurat den eller den teksten ble sakset bort eller forbudt. Det er en vanskelig oppgave for sensuren av kulturelle aktiviteter oppriktig å tilkjenne sine egne motiver. Den må opptre snikende og slu, for ikke å risikere å bli ineffektiv. En forfatter, en maler eller en poet vil alltid kunne finne en måte å få sagt det de har å si. Man kan tie ihjel en bestemt tekst ved å forby den, men hvordan skal man kutte i en forfatters språk? Man kan altså ta poeten ved nettopp aldri å si ham hvorfor han anklages. Med tiden vinner sensuren, for det dreier seg ikke lenger om teksten, men om tekstens forfatter. Ødelegg en tekst, og man har ødelagt forfatteren. Det var bedre å reise sin vei. Nå har jeg snart bodd i

Hvem hadde trodd det.

Frankrike i 17 år, jeg publiseres regelmessig, uten derved å ha følelsen av å ha blitt en mer anerkjent eller bekvem forfatter.

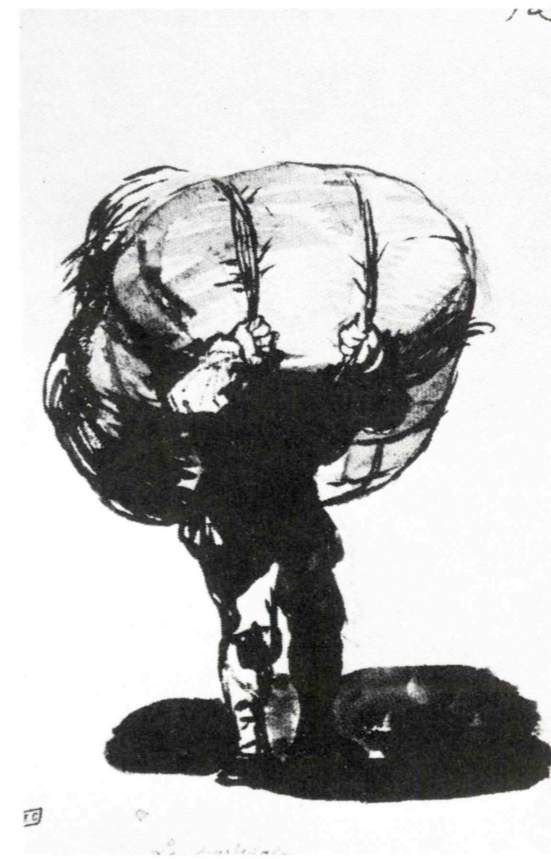
Det å bosette seg i Frankrike gjorde at jeg innhalerte den helt spesielle eksil-luften. Ikke bare i form av isolasjon, udefinert arbeid, nødvendigheten av å beherske et nytt språk. Det innebar også en atmosfære mettet med nye påvirkninger og stimulanser. Jeg hadde jo begynt å skrive i et land hvor revolusjonære diktere, som Brecht for eksempel, var totalt ukjent. Vi hadde ingen mulighet til å bli kjent med dem. Derfor føler jeg meg autodidakt. Det var en levende nødvendighet for meg å lære meg å skrive for teater. Det er opplagt at et simultant arbeid med skuespillere var nyttig for meg, men jeg kan ikke påberope meg å tilhøre noen spesiell skole eller retning, hverken innen den litterære bevegelse eller den politisk-kulturelle. Jeg har ingen bestemte referanser som kan sies å ha vært til hjelp eller orientering. Dessuten — når man skriver, så tenker man at man skal gjenoppfinne verden og alle dens referanser. Alle påvirkninger synes derfor skadelige. Det er kun opprøret og anarkiets såkorn som jeg vil anerkjenne som mitt sanne kompass. Det er det som har vært veiviseren i mitt arbeid som dramatiker, og som førte meg til «J'ai a vous parler». Det har kanskje ikke vært den beste veiviser, for i Spania — jo mer spiren vokste, desto mer uoverkommelige ble problemene med sensur.

Etter Francos død, tenker du noen gang på å vende tilbake til Spania, som nå er et demokratisk, og i dag et såkalt sosialistisk land?

Nei, egentlig ikke. Men jeg reiser dit regelmessig. I dag skriver jeg på fransk, og jeg kan umulig sette strek over de 17 årene som har gått siden jeg forlot Spania. Å bosette seg der igjen ville nesten være som en eksiltilværelse nummer to. Jeg er ikke ung lenger.

Hvordan ser du «J'ai a vous parler» i sammenheng med din øvrige litterære produksjon?

Dette stykket åpnet kanskje for muligheten til å beskrive og fjerne meg fra den angst som sensur, og mangelen på fritt å kunne uttrykke seg, hadde påtvunget meg? Jeg har alltid vært fascinert av Cassandra-skikkelsen, og idéen om Cassandra. Dvs. idéen om å tale i frihet, om sanne ord som uttrykkes klart og høyt, her og nå. Cassandra sier sannheten, hun hyler den ut uopphørlig, nesten inn i det absurde.

Den tunge bør.

Gir hun ikke enkelte ganger følelsen av å skape betingelsene for ondskapen rundt seg, man kan nesten si uten skrupler — utfra hensynet til seg selv?

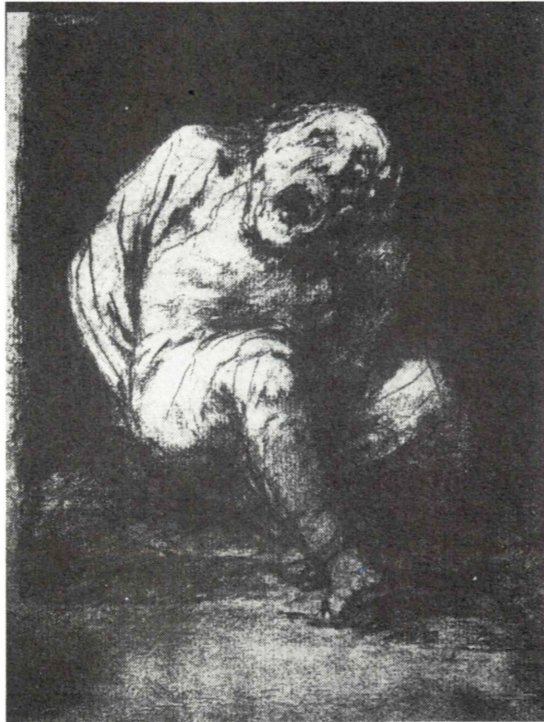
Det er mulig å se en klar vilje i rollen Cassandra, til å ri til hun stuper på de sannhetsparoler som hun inkarnerer. Likevel, også da, er hun nærmere den totale opplevelsen av uttrykt sannhet, enn andre kvinnelige nøkkelpersoner i teaterhistorien, Antigone for eksempel. Cassandra går så langt, så presist og så spontant at hun aldri blir hørt, aldri forstått og forblir derfor ensom med sine krav. Man kan si at hun ikke vil møte sine fiender både på grunn av sin opphøyethet og sine begrensninger.

Hverken fiende eller følgesvenn på sin vei. Dypest sett så er det ett av temaene i stykket. Er hun da dømt til isolasjon? Forblir ikke de som omgir henne likegyldige overfor Cassandra og den sannhet som hun personifiserer?

De kan reagere på Cassandra som kropp. De kan torturere den, fornærme og voldta den, gjøre den stum. Men de kan ikke angripe sannhetens vind. Men det som kanskje er verre er at de kan gå utenom og forbi henne, og sannheten blir stående tilbake alene, opphengt i seg selv. Det er den virkelige tragedie ved det sanne ord som uttrykkes i frihet — ord så frie at de ikke er i stand til å etablere et forhold til tilhørerne, til verden omkring. Man kan si at sivilisasjonen ikke gjør framskritt og ikke kan gjøre framskritt all den stund den fornektet sannheten om seg selv. Noen må imidlertid befinne seg i sivilisasjonens hjerte, i forhold til sannheten, svært nær den, helt innpå livet av den om det er nødvendig. Som en lidenskap? Med risikoen å bli fanebærer? Idé? Talerør? Latteriggjort? Den risikoen må tas, og Cassandra tar den.

Noe av det bemerkelsesverdige ved Cassandra er hennes mangel på jubel og glede og nytelse idet hun roper ut sannheten. Tror du ikke det er til hinder for vår anerkjennelse av personen? Og for det som hun bærer med seg?

Jeg tror ikke det, for denne mangelen er uløselig knyttet til skikkelsen. Hvor kommer den fra? Det vil si — hvor kommer hun fra? Cassandra uttrykker seg i skjødet på en ortodoks kristen sivilisasjon som er bygget på dogmer, der styresmaktene til enhver tid har fornektet og avvist lystfølelsen og gleden. Utvilsomt fordi de har undertrykt all korrigerende og rebelsk kraft. Cassandra som er et produkt av denne sivilisa-

Idioten.

sjonen, kan ikke føle noen gjenfunnet glede eller lyst ved å hyle ut sannheten.

I dag vil «J'ai a vous parler» bli presentert for første gang i et land som tilsynelatende står fjernt fra de tema som du berører i stykket. Hvordan reagerer du på en oppsetning av stykket i Norge? Hva venter du deg?

En overraskelse, på den måten at de norske skuespillere og deres instruktør snakker om tingene på en annen måte enn det vi ville gjøre. At de får til en personlig forestilling, som er tilpasset den situasjon de arbeider i. At de oppdager ukjente aspekter ved stykket, som er skjulte selv for stykkets forfatter. Historien i «J'ai a vous parler» er ganske uvanlig. Det er allerede flere år siden, og under spesielle forhold, den ble skrevet. Det som er skapt under spesielle forhold virker fjernt. Visse tema, sett fra Paris, stilles utvilsomt i et annet lys, sett fra Oslo. Norge forekommer ofte å være et land hvor urettferdigheten og løgner har hatt mindre hold i virkeligheten. Tar jeg feil?

Hvordan vil stykket bli mottatt? Det kommer hverken an på dramatikeren eller på stykket, men på dem som spiller det. Det kommer an på når og for hvem de spiller det, og på hvilken måte de velger å presentere det. I det hele tatt er det fantastisk for forfatteren å vite at han blir presentert i et land som ennå synes fremmed og fjernt. Det føles nesten som en avreise mot noe som kunne bli en ny oppdagelsesferd.

Desember 1982.

Illustrasjoner av:
Francisco de Paula Jose Goya

Agustin Gomez-Arcos:

Agustin Gomez-Arcos er født i Almeria, en landsby i Andalucia i Sør-Spania, i 1939. Som skuespiller har han spilt både det klassiske spanske repertoar, og stykker av utenlandske dramatikere. Som oversetter og adaptør av Giraudoux ble han tildelt Nasjonalprisen for nyere teater i 1960, og Lope de Vega-prisen i 1962 og 1966. Han sier selv at de første teaterstykker han skrev «var svært tradisjonelt stoff» — men allerede i disse stykkene lå spiren til opprør og anarki. Han har bodd i Paris siden 1966, hvor noen av hans stykker er blitt spilt; «Pre-papa», «Og hvis man roper ut» og «Middag med Herr og Fru Q». Han har skrevet følgende romaner på fransk:

«*L'agneau carnivore*» i 1975, som han ble tildelt Prix Hermes for. Oversatt til norsk «Det blodtørstige lam» av Anne Elligers. Utgitt på Gyldendal Norsk Forlag i Kolon-serien i 1977. Anne Elligers ble tildelt Bastian-prisen for sin oversettelse. Romanen er også oversatt til svensk «Det köttätande lammet» av Gunvor Ragnartz, og utgitt på Forum Forlag. Også utgitt på Gyldendal i Danmark.

«*Maria republica*» i 1976.

«*Ana non*» i 1977, som han ble tildelt følgende priser for: Prix Inter 1977, Prix Roland Dorgeles 1978. Prix Thyde Monnier, Societe des Gens de Lettres. Oversatt til dansk «Mandelbrødet» av Lars Bonnevie, og utgitt på Gyldendal. Oversatt til svensk med samme tittel av Gunvor Ragnartz, og utgitt på Forum Forlag.

«*Scene de chasse (furtive)*» i 1978. Oversatt til norsk «Krypskytterstevne» av Tom Lotherington, og utgitt på Gyldendal Norsk Forlag i 1979. Også oversatt til dansk «Jagtscene» og utgitt på Gyldendal.

«*Pre-papa, ou roman de fees*» i 1979.

«*L'enfant miraculee*» i 1981. Oversatt til dansk «Mirakelbarnet» av Mette Ertbøll, og utgitt på Gyldendal i 1982.

«*L'enfant pain*», en selvbiografisk roman, som utgis i Paris i april i år (1983).

«Man kan aldri helt ta farvel med teatret,» sier Gomez-Arcos, som ganske nylig har skrevet en scenisk versjon av sin roman «Ana non». «Det er mulig jeg kommer tilbake til teatret senere, men for øyeblikket skriver jeg ikke annet enn romaner.»

Litt om oss som har laget forestillingen:

Instruktør:

Mette Brantzeg, født 1952, er utdannet ved Universitetet i Oslo, teatervitenskapelig institutt, og ved Dartington College of Arts, skuespill/regi-linje i England. Hun er medlem av Norsk Ballettforbund, som følge av årelang trening i klassisk/moderne ballett. Hun har spilt barneteater i Filiokus Teatret og ved Scene 7, hvor hun også har trent skuespillere. Hun har spilt og satt opp gateteater. De siste par årene har skaffet henne en broget erfaring:

1980—81: Manusforfatter og instruktør for familieforestillingen «Robus-om-Rebot», produsert av kulturadministrasjonen i Bærum kommune.

1981: Danser i balletten «Eva med Frukt», koreografert av Jane Hveding.

Koreograf for balletten «Gatebilder» i Collage Dansekompani.

1981—82: Instruktør for en teaterforestilling om og med innvandrerbarn og en skuespiller. Manus laget i samarbeid med dem. Produsert av kulturutvalget i Bærum kommune.

1982: Instruktør og manusarbeider for «Værsågo' neste», materiale skrevet av en tidligere innsatt. Produsert av KROM. Danser i balletten «Svada?-Kunst?-Hva da?» Koreograf Lise Eger. Støttet av Fond for utøvende Kunstnere.

Skuespillere:

Andreas Jaggi, født i 1947, i Bern i Sveits. Fra 1970—75 teaterutdanning ved Staatliche Hochschule für Theater i Hannover. 1975—77 ansatt som skuespiller ved Bühnen der Landeshauptstadt i Kiel. Siden 1977 drama- og teaterlærer ved Toneheim Folkehøgskole på Ridabu. I 1980 samarbeidet han med Musidra Teater om sin klovneforestilling «Jaggis bryllup eller Babylogos i parken», regi: Helge Reistad. I 1982 etablerte han sin egen frie teatergruppe Klomadu-Teater.

Fra en av prøvene i januar, fra v.: Pål, Eva, Hanne, Andreas, Tone og Mette.
(foto Viggo Jønsberg)

Andreas Jaggi som Kremmeren.
(foto Viggo Jønsberg)

Trine Aasheim som Guvernørens hustru.

Birgit Christensen og Anitta Suikkari som Hertuginnen og Cassandra.

Øivind Glosli og Anitta Suikkari som Kapteinen og Cassandra. (foto Viggo Jønsberg)

Trine Aasheim, er født i 1949, og har sin 3-årige utdannelse som danser og pedagog fra Ballettinstituttet Jorunn Kirkenær. Hun har i 9 år arbeidet som danser i Høvik Ballett, og har i de siste årene hatt koreografioppgaver i gruppen. Hun har studert mime i Norge og i utlandet.

Øivind Glosli er født i 1950. Han har arbeidet mye med musikk og sang. Han har arbeidet som skuespiller i tidligere Bikuben og i Brechtensemblet. I 1979 begynte han som skuespiller i Thesbiteatret i Tønsberg, og var med på tre produksjoner. Han har studert 1 år ved East 15 Acting School i London, og var deretter med i Thesbiteatret igjen. Han har samarbeidet med Mette Brantzeg i innvandrerbarnas forestilling i Bærum, og i hans soloforestilling for KROM.

Anette Hoff er født i 1961. Hennes interesse for teater og skuespillerarbeid førte henne til Romerike Folkehøgskole hvor hun var elev i 1981/82. På grunn av sykdom i Perleporten overtok hun på kort varsel rollen som Loppa i vår forestilling «Se hva jeg gjør». Hun spiller også rollen som PM (politimannen) i vår produksjon «Er det sant det vi ser?» for Skolefjernsynet NRK.

Anitta Suikkari kommer fra Espoo i Finland og er født i 1956. Hun har arbeidet som skuespiller i Thesbiteatret i 3 år, og ble fast medlem i Perleporten høsten 1980. Hun var med å lage forestillingen «Se hva jeg tør», og spilte rollen som Flua i stykket. I «Er det sant det vi ser?» spiller Anitta rollen som Ekspeditrisen, og har vært med på å skrive manus til serien.

Birgit Christensen er født i 1952. Hun var med å starte Perleporten i 1975 sammen med Catrine Telle og Karl Hoff. Siden den gang har Birgit skrevet og spilt i alle våre produksjoner, og hun har stått for den daglige drift av gruppa.

Karl Hoff er født i 1952. Medlem i Perleporten fra starten av. Han har arbeidet som skuespiller og forfatter, og har samarbeidet med Birgit om alle de forskjellige ting som må gjøres for at en gruppe skal leve, overleve og spille sine forestillinger.

Anitta, Birgit og Karl utgjør i dag kompaniskapet Perleporten Teatergruppe.

Oversettelse:

Marie Hoff er født i 1952. Hun er utdannet førskolelærer. Hun har nå gått i gang med nye studier. Hun har blant annet bodd og arbeidet i Frankrike, og påtok seg derfor oppgaven å oversette «J'ai a vous parler» til norsk. Marie og Karl samarbeidet om den endelige utformingen av oversettelsen.

Scenografi, kostymer og rekvisitter:

Pål Brantzeg er født i 1956. Han har bakgrunn fra Studiescenen i Fredrikstad, Nationalteatret, Filiokus Teatret og Riksteatret. Han har erfaring som rekvisitør, lydkjører, inspisient, scenemester, statist, skuespiller og dukkespiller.

Tone Skjellfjord er født i 1953. Hun er utdannet kunsthåndverker — stofftrykker ved Statens håndverks- og kunstindustriskole 1980. Hun har arbeidet med kostymer til film; spillefilm og kortfilm, og var i 1982 kostymeassistent for Torunn Müller i en spillefilm.

Viggo Jønsberg er født i 1956. Han arbeidet i 1975—76 på Nationalteatret som statist og skiftarbeider, og deretter som inspisient/rekvisitør/tekniker på tre turneer med Riksteatret. Han har arbeidet som rekvisitør i film, og spilt små roller i noen filmer. Han har jobbet som snekker og lyd- og lyskjører på Statens Teaterskole.

Masker:

Hanne Revold er utdannet maskør ved Dramatiska Institutet i Stockholm, og har i flere år vært ansatt på Riksteatret. Hun har også stått for sminke og hår i flere filmproduksjoner. Hun samarbeider til daglig med Eva Jacobsen, også maskør på Riksteatret i mange år. Eva har blant annet utdannelse fra Statens håndverks- og kunstindustriskole.

Lys:

Eva Norderhaug har vært ansatt i 2 år i Nationalteatrets lysavdeling. Likeledes på Trøndelag Teater i 1 år og på Det Norske Teater i 1½ år. Siden 1977 har hun jobbet jevnlig med lys i Chateau Neuf.

Plakat og programomslag:

Morten Juvet er utdannet på malerlinja på Statens Kunstakademi. Han er en av medlemmene i Gruppe Elg. Han har deltatt på flere kollektivutstillinger, og har selv hatt separatutstillinger.

Karl og Anette Hoff som Guvernøren og Leticia. (foto Viggo Jønsberg)

Marie Hoff.

Fra venstre: Pål Brantzeg, Viggo Jønsberg, Tone Skjellfjord og Mette Brantzeg.

Perleporten Teatergruppe 1975–1983:

Karl Hoff, Catrine Telle og Birgit Christensen under prøvene på «Knoll og Tott» i 1975.

Karin Benan som Torill i «Jug meg en saga» i 1977.

Vårt første stykke var: «Faren satt på første benk og moren satt på annen og Knoll og Tott på galleri og lo som bare faen.»

Premiere på Høvikodden kunstsenter i oktober 1975.

Stykket ble skrevet og spilt av: Birgit Christensen, Catrine Telle og Karl Hoff. Instruktør de siste tre uker av prøvetiden: Stine Eriksen. Scenografi, dukker og plakater: Inge Aas.

I Gateavisa nr. 4 - 75, skrev Viggo:

«Stykket er politisk teater på sitt beste. Det skildrer kjernefamiliens undertrykkende sirkel på en måte som tar i bruk alle teaterformens kommunikasjonsmuligheter. Tema blir behandla uten den intellektualiseringa som preger de fleste politiske onanister på venstresida. Og i motsetning til å gi folk ferdiglaga løsninger, ender Perleportens teaterorgasme i følgende konklusjon: Tenk sjøl! Bedre kan det ikke sies. Se sjøl . . .»

I Dagbladet 23.1.76, skrev Pierstorff:

«Et høydepunkt i denne scenelek ble for mange av oss parodien på sånt barneteater som forstår seg på barna og taler like til dem: Teatergruppa «Kinkliane Koff» fra Horten var et nydelig bruk av det gamle grep «Spillet-inne-i-spillet». Men fremfor alt funksjonerte forestillingen som helhet frem til den nesten tilfeldig hen-hviskede sluttakkord, som fikk kraft fra hele det spill som var gått foran.»

Vårt andre stykke var: «Jug meg en saga».

Premiere på Høvikodden kunstsenter 13. oktober 1976.

Stykket var skrevet av Birgit Christensen og Karl Hoff, som også var skuespillere. Forestillingen ble utformet i samarbeid med de andre skuespillerne: Karin Benan, Runar Bakken og Inge-Lise Langfeldt. Scenografi og kostymer ble utformet av Helge Braanen. Plakaten var ved Helge Braanen og Hege Paasche. Musikk til forestillingen ble komponert av Christian Eggen. Musikere var: Edel Bjørhei og Tove Høibakk

— klarinetter — Per Barfod Schuller — slagverk og Bjørn Kjellemyr — bass.

I Telemark Arbeiderblad, skrev «arab»:

«Jug meg en saga er et stykke som spilles så direkte på publikum som jeg for min del aldri har opplevd. Perleporten har ikke bare laget en utrolig god tekst, men de spiller den så intenst og så trangt at reaksjonene hos publikum etter hvert går over i hverandre. Man ler voldsomt av burleske innfall og brutal ironi, men latteren rekker liksom ikke å legge seg før en befinner seg midt inni hjerteskjærende naken menneskelighet, og så ler en gudbedre av det også, enda en ikke vil.»

I Arbeiderbladet skrev Kjell Johanssen:

«Perleporten snur med andre ord tingene på hodet, så at man skulle tro at det famlende amatørmessige bevisst var en gjennomarbeidelse mot det perfektjonistiske. De jurer så artistisk at publikum etter hvert tror mye er sant, og rene skolestilsetninger står plutselig og dirrer som Shawske åndfullheter.»

I Dagbladet skrev Erik Pierstorff:

«Noen ganger skifter den stil så lynraskt at bare det er en glede i seg selv. Skuespillerne tar hvite hansker på, og i en antydning framsier de bildet av det stivnede, kjærlighetsløse seksuelliv i et borgerlig ekteskap slik mange har det. Og plutselig blir ikke sammenhengen mellom vårt næringsliv og vårt følelsesliv, vår livsfølelse og vår aggresjon påtrengende — men fattbare. Og skremmende.»

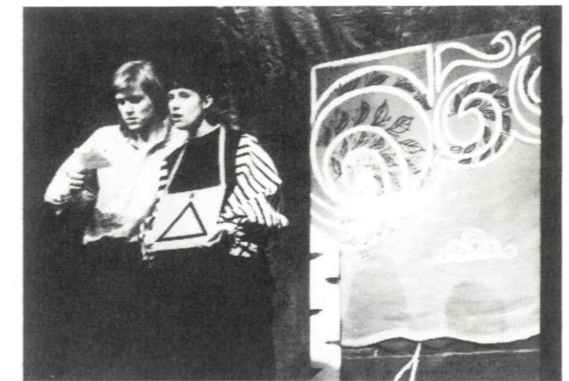
I Gateavisa skrev Lasse Tømte:

«Vold er vanskelig å beskrive uten samtidig å skildre. Perleporten har klart det. De har konsekvent unngått å spille på publikums fremmedgjøring. De skildrer den og legger for dagen en ærlighet og anstendighet, som bringer enhver i forlegenhet.»

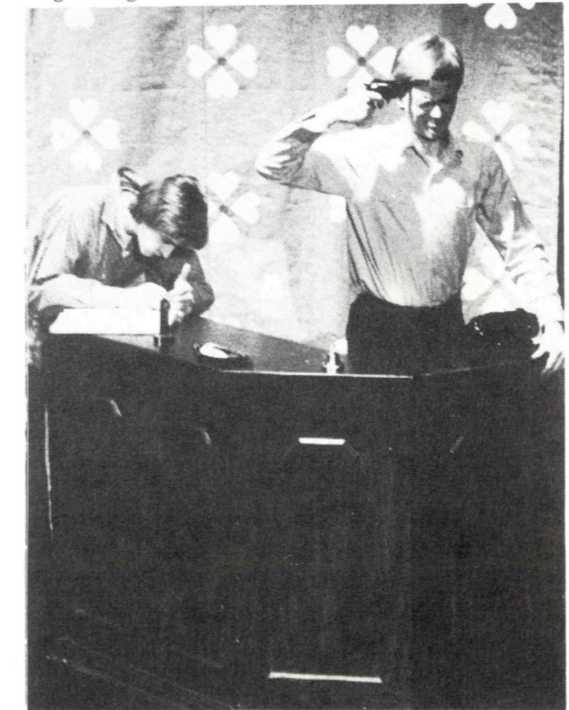
Vårt tredje stykke var: «Klassebilde».

Premieren var på Panorama kino på Eidsvoll den 1. februar 1978.

Stykket var skrevet av Birgit Christensen og Runar Bakken, som også var skuespillere. Forestillingen ble utformet i samarbeid med de andre skuespillerne: Karin Benan og Karl Hoff. Vi fikk hjelp til instruksjon av Per-Bjarne Johnsen, som også kjørte lyd og lys og var Karl Marx på telefonen. Scenografien ble utarbeidet av Helge Braanen, og av Sven Erik Haug som også laget plakaten. To stemmer ble fremført av Maja-

Runar Bakken og Birgit Christensen i «Jug meg en saga» i 1977.

Runar Bakken og Karl Hoff i «Klassebilde» i 1978. (foto Nina R. Lunde)

Lise Rønneberg Rygg og Kjell Vesje. Under Oslo-forestillingen medvirket Christian Eggen ved klaveret hvor han spilte musikk av Erik Sati.

I Arbeiderbladet skrev Kjell Chr. Johanssen:

«De har skapt liv og bevegelse bak ordene her og, ofte mer bevisst liv enn vi opplever det på institusjonsteatrene, og slett ikke stivnet i tidligere former. Enkelte scener er befriende morsomme, idéene mange og flere av dem gode. Et avslørende lite sukk til hovedpoenget også: Tenk om alle sa hva de ville ha sagt. Det ville ikke gå. Det ville heller ikke gå med et annet samfunn, ikke i dette samfunnet her.»

I Fædrelandsvennen skrev Gunvald Opstad:

«Et intellektuelt spill er det, som setter krav til tilskuernes medskapende evne. Eksklusivt, vil kanskje noen kalle det. For publikum med hang til det episke drama er forestillingen ikke å anbefale. Men for den som er påvænt moderne drama, eller for den som er vant til å lese den siste generasjons lyrikk, for den saks skyld, vil dette være en storartet opplevelse. Det er i enhver forstand en ung og opprørsk forestilling.»

I Telemark Arbeiderblad skrev Trond Hannemyr:

«Stykket foregikk i en hotellresepsjon, ikke i et galehus, slik Karl Hoff, som hotellvert uttrykte det. Slik klargjør vi hele tiden rammene for hva som er tillatt og ikke. Vi klenger oss til den tryggheten det er å kunne leve i forhold til det bilde som er satt opp for oss, leve det livet som samfunnet rundt oss setter opp rammene for og definerer oss inn i (. . .) som alle oss andre var disse menneskene fremmedgjorte, de var fulle av angst for å si noe virkelig, for dermed å konfronteres med sine egne problemer gjennom andre. Teksten var en genistrek på dette området. Den understreket hele tiden denne redselen på en indirekte måte gjennom ordspill og assosiasjoner.»

I Nationen ble det skrevet:

«Stykket har tatt sitt utgangspunkt i dagligdagse problemer. meningsløst tilvære. Arbeid som IKKE er skapende. Vi er enige: Fremmedgjoringen er omfattende — og et av de verste og mest skremmende resultater av kapitalismen. (. . .) Det viktigste med «Klassebilde» er at de viser at vi har mulighetene, at friheten er der, — men vi må ta den. Vent ikke med å gå til dette nyskapende teatret.

I Dagningen ble det skrevet:

«Det var i det hele en sterk, underholdende og frisk opplevelse for de

Birgit Christensen, Karl Hoff og Karin Benan i «Klassebilde» i 1978. (foto Nina R. Lunde)

som hadde funnet veien til Maihaugen denne kvelden. Perleporten Teatergruppe er noe vi gjerne hilser velkommen flere ganger til Lillehammer.»

Vårt fjerde stykke var: «Et energisk lite spill om makt».

Det ble vist første gang i et stort telt utenfor Nationalteatret under en Alternativ Energi-uke i Oslo høsten 1978. Stykket ble skrevet og spilt av Birgit Christensen, Catrine Telle og Karl Hoff. Helge Braanen hjalp oss med kostymene og Hanne Revold maskerte Catrine og Birgit som menn, og Karl som en MP-soldat som døde i løpet av stykket pga. hans intime omgang med radioaktiv utstråling fra et miniatomkraftverk. Stykket var et harselas med den type holdninger og den form for argumentasjon, som fører til at vi narres av den såkalte ekspertise, og nesten uten å vite om det er med på å grave vår egen grav — fordi det skal være lønnsomt. Et halvtimes spill mot atomkraft, som aldri ble anmeldt og som ikke ble spilt så mange ganger.

Vårt femte stykke var: «Fra himmelen regnet det gull».

Premieren var i Konserthusets Lille sal i Oslo den 22. november 1979. Originalmanus ble skrevet av Birgit Christensen og Karl Hoff. Forestillingen ble instruert og utarbeidet i samarbeid med Nils Ole Oftebro. Sceneografi og kostymer ble laget av Helge Braanen og Eva Thommesen. Maskør var Hanne Revold. Plakat og program ble laget av Morten Juvet. Teknisk medarbeider var Siri Hagen, som også senere opptrådte i en stum-rolle i stykkets sluttscene. Skuespillere var Birgit og Karl, og på premieren og de første forestillingene i Oslo spilte Marie Hoff rollen som den argentinske enken Maria.

I Demokraten skrev Anders Wold 26.2.80:

«Perleporten Teatergruppe gjestet i går Speilet med forestillingen «Fra himmelen regnet det gull». Politisk teater, javisst! Men samtidig: Førsteklasses scenekunst!

Et politisk budskap «tilegnet alle som sloss mot den kalde høyrevinden», fremført av de frie profesjonelle skuespillerne Birgit Christensen og Karl Hoff, som sammen også hadde skrevet stykket. Rammen: Tjenerskapet og borgerskapets hverdagsroller. Tolket om hverandre av Christensen og Hoff på en poengtert og treffende måte, hvor de små detaljer var med — de små detaljer som skiller mellom god og dårlig scenekunst. Både på det indre og det ytre plan.»

Catrine Telle, Karl Hoff og Birgit Christensen i «Et energisk lite spill om makt» i 1978.

Birgit som Anna og Karl som Darwill Forleng
i «Fra himmelen regnet det gull» i 1979.
(foto Egil Bj. Andersen)

Karl som Bror og Birgit som Christina — Kiss
— Forleng i «Fra himmelen regnet det gull»
i 1979. (foto Egil Bj. Andersen)

I Arbeiderbladet skrev Kjell Chr. Johanssen 24.11.79:

«Forholdene til kvinnen og karrieren er det som dramatisk sett har fått den fineste oppbygning og som instruktøren Nils Ole Oftebro har gitt en glimrende utforming — to personer gir liv til fire forskjellige scenebilder hvor vi blir vitne til at mennene i sitt innerste er svært så like. (. . .)

Men de fine antydninger har større virkning i sin naivitet, som når fruene bemerker til all fattigdommen i Brasil: Men du skulle se dem danse. De er så lykkelige.

Perleporten har gjort et bra arbeid med denne forestillingen, ofte glimrende i mange detaljer, fikst satt opp med masker, dekor og utfyllende stemmer. Hyggelig at et så avansert teater igjen markerer seg.»

I Morgenbladet skrev Gro Jarto den 24.11.79:

«Og enten man tror eller ikke tror på de opplysninger som har fremkommet om norske investeringer i Brasil, så er «Fra himmelen regnet det gull» et ironisk og artig stykke teater, som i detaljene er klar i avsløring av herskertechnikker, men som mangler brodd og snert til å ramme norsk kapital i Brasil.

Ellers bør det være klinkende klart at Perleporten og dens skuespillere stiller opp fint på høyden med våre institusjonsteatre. Det er intet amatører å merke. Maskene til Hanne Revold, særlig den til Kiss, var feiende frekk.»

Vårt sjette stykke var: «Se hva jeg tør» — vår første teaterforestilling for barn.

Premieren var i Sandvika kino i Bærum den 21. februar 1981.

Stykket ble skrevet av Birgit Christensen, og utarbeidet i fellesskap av skuespillerne som var Birgit, Karl og gruppas nye medlem — Anitta Suikkari, fra Finland, med flere års arbeid i Thesbiteatret bak seg. Ved siden av å spille rollen som Loppa i stykket var Siri Hagen også tekniker i dette stykket. Scenografi og kostymer ble utarbeidet av og laget i samarbeid med Helge Braanen. Hanne Revold laget maskene, og Morten Juvet laget plakaten. Vi fikk pedagogisk rådgivning og uvurderlig hjelp og støtte av førskolelærer Grete Haugen, med 20 års arbeid og samvær med barn bak seg, og av Marie Hoff. Nils Ole Oftebro hjalp oss med instruksjon så langt han rakk det mellom alle sine oppgaver i forestillinger og under skuespillerstreiken. Trygve Eliassen hjalp oss med rekvisitter og Beate Braanen laget figurene til skyggeteatret i forestillingen.

I Arbeiderbladet den 5.3.81, skrev Jan Ø. Helgesen:

«Se hva jeg tør» er Perleporten Teatergruppes siste stykke. Skrevet av gruppas fire medlemmer, og beregnet for barn fra rundt fem år og oppover. Se hva jeg tør er først og fremst en historie om vennskap. Jentungen Anita, kalt «Flua» blant venner, leiter etter venninna si «Loppa». Sistnevnte er tatt til fange av en slem sirkusdirektør, men blir befridd til slutt. På veien møter Anita mange hindringer, treffer mennesker som forundrer henne og som hjelper henne. Reisen ender godt, selvfølgelig, og venninnene gjenforenes. (. . .) Det er noe sobert og eventyraktig over forestillingen som gjør den spennende for voksne også. Perleporten utnytter sceniske effekter meget elegant, en i utgangspunktet enkel scenedekorasjon viser seg å romme mange spennende muligheter.»

I Nationen skrev Inger K. Bøe:

«Handlingen er enkel og passer for en liten intim scene som i dette fellet. Stykket bærer seg på kontakten med publikum. Helge Braanen har gjort en god jobb og utnyttet enkle virkemidler til det fulle med sin scenografi og kostymebruk. En scene som gjorde inntrykk: Et svart teppe med påklitrede sølvstjerner og spotlight blir til trolsk månenatt. — Er du redd mørket, spør Flua den gamle damen ved siden av seg. — Jeg ser lange armer over alt, bak hvert hushjørne er det et lite troll. Flua og den gamle sitter sammen og tenker, drømmer og reiser langt vekk i tankene. Fjerne strøk illustreres av utklippede figurer som glir forbi månen som silhuetter. Virkningsfullt.»

I Gateavisa skrev Christian Vennerød:

««Se hva jeg tør» gir meg et glimt av barnets kamp for å overleve. Stykket viste meg hvilke uhyrligheter av velmenende undertrykkelse et lite barn må trosse seg gjennom for ikke å ta skade på sin sjel. Og det viste meg hvilke utrolige krefter som ligger i barns fantasi og lojalitet. Og hva jeg selv kunne ha vært, dersom ikke mine vinger var blitt klippet på disse områdene.»

I Fædrelandsvennen skrev Gulvald Opstad:

«På Perleporten skjønner alle hva som blir sagt! Og Flua selv, den finskfødt Anitta Suikkari, var en meget verdifull tilvekst til ensemblet, viste det seg, med en spesiell fin og uttrykksfull kroppsbeherkelse. (. . .) Og fram bør man møte, for den som opplevet gruppa på Høvåg skole i går kveld, kunne ikke bli annet enn rørt over den imponerende innsats disse unge gjøglere gjør for å bringe godt teater ut til de aller

Anitta Suikkari som Flua i «Se hva jeg tør» i
1981. (foto Johs Bøe)

minste steder i vårt land. (. . .) Det er hyggelig å se at noen tar barna på alvor også!»

Anitta som Flua og Birgit som Mor i «Se hva jeg tør» i 1981. (foto Johs Bøe)

Forestillingen er blitt spilt over 150 ganger i store deler av Norge i løpet av 1981—82. Barn i Berlevåg i Finnmark og i Bryne på Jæren har møtt Flua og Loppa. I 1982 er Loppa blitt spilt først av Ida Lind, og deretter av Anette Hoff. Forestillingen skal spilles på Festspillene i Bergen i juni i år. Det blir Fluas siste flytur, for denne gang. Men det er ikke noe problem, for det finnes tusenvis av dem, heldigvis! Tusenvis av forventningsfulle, lydhøre og skjønne unger som har krav på teater og rett til godt teater. De fortjener det. Lars Roar Langslet og Kåre Willoch har også vært barn en gang — og det har vi skattebetalere også vært. Men vi har ikke glemt hvilken selsom fin skremmende og merkelig opplevelse det var.

Det neste stykket vårt, som er utarbeidet av Anitta, Birgit og Karl, men som på grunn av tidspress ennå ikke er realisert, foreligger i manusform og heter «Den Trangsynte». Dette er et teaterstykke til å spille ute om sommeren, og til å varme opp med inne om vinteren. Det er en burlesk-poetisk komedie om den trangsynte og hans kate datter! Grunnen til at denne forestillingen ikke ble premiereklar i august 1982, som

planlagt, var at en avtale om arbeid for Skolefjernsynet NRK ble forskjøvet. Dette medførte at vi i stedet skrev for TV: «Er det sant det vi ser?» Ida Lind samarbeidet med oss om dette arbeidet. Serien er under produksjon, og de som spiller rollene er: Renata Mauer, Anette Hoff og Birgit, Anitta og Karl.

Fra en av scenene i NRK's produksjon «Er det sant det vi ser?» av og med Perleporten. Fra v.: Renata Mauer som Kuntnerinnen, Anitta som Ekspeditrisen, Karl som Brannmannen, Birgit som Sykepleiersken og Anette som Politimannen. (foto Tore Halden)

Serien er utarbeidet i samarbeid med produsent Kirsten Braaten Kristensen, og er beregnet avsluttet høsten 1983.

Helge Braanen.

En kjærlig takk!

Det står alltid mange mennesker bak en teaterproduksjon. I Perleportens historie har det også vært slik. Mennesker hvis enestående innsats vi ikke hadde klart oss uten. Folk som egentlig sjelden tilkommer den takk og oppmerksomhet — og LØNN — som de skulle ha hatt for sitt arbeid, for sin støtte til oss og for den inspirasjon de gir. Mange takker vi.

Spesielt vil vi takke Helge Braanen. Han har hatt en faglig profesjonell hånd med i de fleste av våre forestillinger. Han har skapt de scenerom og de kostymer vi har jobbet i. Det stofflige og visuelle miljø publikum har sett og fornemmet — hans uttrykk har vært klart og rent og fantasiframbringende. Det har på en naturlig måte tjent og støttet figurene og personenes tilstedeværelse på scenen. Hva er han? Han er skredder, designer, tilskjærer, scenograf, kunsthåndverker — ja, alt det. Og så er han Helge Braanen.

Fantastisk. Og vi takker Helge, for alt. For alt du har gjort hittil.

Teatersentrum:

er organisasjonen som ivaretar interessene til de frie teater- og dansegruppene i Norge. Gjennom møter og seminarer legges forholdene til rette for utvikling og samarbeid gruppene imellom. Gjennom kontinuerlig kontakt med myndighetene har Teatersentrum siden 1977 arbeidet for å sikre gruppene fortsatt eksistens. De frie gruppene er med på å styrke den levende og nyskapende kulturen. Særlig når det gjelder barne- og ungdomsteater og dans har gruppene vært banebrytende. Begeistret mottakelse fra publikum over hele landet peker på et stort og udekket behov for mer teater og dans. Frie grupper står for 22 % av alle teater- og ballettforestillinger i Norge. Frie grupper har 14 % av totalt publikumsbesøk. Frie grupper får 1,7 % av offentlige bevilgninger til dans og teater. I 1983 fordeles 3 mill. kroner til gruppene fra kulturdepartementet.

Spillerom

TEATERSENTRUMS TIDSSKRIFT FOR DANS OG TEATER

SPILLEROM er et forum for nye tanker og ideer om teater og dans.

Hittil er utkommet:

- Nr. 1: Om Det tredje teatret, Perleporten Teatergruppe, Teatro Potlach.
- Nr. 2: Om dansk gruppeteater, Joseph Chaikin, polsk eksperimentelt teater.
- Nr. 3: Om teaterpolitikk og politisk teater, Grenland Friteater, svensk gruppeteater, Peking-operaen m.m.
- Nr. 4/5: Om skuespilleres håndverk ved Carsten Byhring, Sigve Bøe, Ella Hval, Liv Bernhoft Osa, Thea Stabell, Monna Tandberg, Torgeir Wethal, Per Aabel — Pirat teatret, Vindhäxor, enquete, debatt m.m.

Abonner på Norges eneste teatertidsskrift! Kr. 60 for fire nummer.

TEATERSENTRUM, Kingos gt. 1, Oslo 4 eller ring (02) 37 06 81.

Følgende grupper er i dag tilsluttet Teatersentrum:

*Bikuben Musikkteater
Collage Dansekompani
Dansekompaniet Kantarellen
Filiokus Teatret
Grenland Friteater
Høvik Ballett
La Strada
Klomadu-Teater
Musidra
Perleporten Teatergruppe
Petrusjka Teater
Saltkompaniet Teater
Teater Beljash
Teatret Rundt-Omkring
Tippetue Teatret
Tramteatret
Vibeke Helgesens Dukketeater*

Assosierte grupper:

*Flaminateatret
Pelsjegerteatret
Piratteatret*